

A világkereskedelem érdekesebb tengerentúli és exotikus fáit

Közlő: Dr. Tomasovszky Imre ny. min. tanácsos.

D) BRAZILIAI FÁK.

Az „Erdészeti Lapok” 1913. évi IX. füzetében Karvas Emil „Utazásom Délbraziliában” című értékes tanulmányában Brazília Rio Grande do Sul nevű államának erdőségeit ismertette. Az általa tanulmányozott őserdőkben az Araucaria-fajokon (Pinho) kívül mintegy 85 fafajt talált, melyekből — szerinte — 57 fafaj feltétlenül alkalmas volt műszaki célokra és asztalosfának.

Karvas utazása óta immár 20 év telt el, s ez alatt az idő alatt több, főleg tudományos expedíció igyekezett Braziliának és leginkább az Amazon körül elterülő rendkívül nagy kiterjedésű őserdőknek állat- és növényvilágát kikutatni és az elrejtett természeti kincseit napvilágra hozni.

Brazília földművelés-, ipar- és kereskedelmi minisztériuma „Földművelési és Kereskedelmi Múzeumá”-nak propagandaosztálya az 1928. évben Rio de Janeiro-ban „*Les Bois du Brésil*” („Brazíliai fák”) címmel a világkereskedelembé hozott értékes brazíliai fákról tanulságos ismertető füzetet* adott ki.

A brazíliai fák ismertetését e füzet nyomán az alábbiakban adjuk.

*

Braziliának földrajzi fekvésénél fogva mérhetetlen természeti kincsei vannak. Területének észak-déli irányban való kiterjedése a különféle éghajlati viszonyoknak felel meg, s ennél fogva a legváltozatosabb növények hazája. A csapadék előnyös

* A franciayelvű ismertető füzetet egyik külföldi útján *De Pottere Gerard* ny. miniszteri tanácsos úr szerezte meg, s adta át nekem. A franciából való fordítást *Irinyi Aurél* miniszteri tanácsos úr végezte.

Szíves fáradozásaikért fogadják mindketten őszinte köszönetemet!

Dr. Tomasovszky Imre.

eloszlása és az ennek megfelelő időjárás nagyértékű és igen sokféle fafajtat létesített.

Braziliának az Amazon mentén és vidékén elterülő erdeje mintegy 300 millió hektár nagyságú, mely gazdaságos kihasználásra vár. Ezekben az erdőkben a leglágyabb fafajtatól a legkeményebb fafajtaig — úgyszólván — minden található. A legszebb fafajtakat a műbútor- és zongoragyárak veszik igénybe, más fafajtakat különféle építkezésekhez és vasúti talpfának használnak fel. A főfajtak egyenesen fordulnak elő, míg Dél-Braziliában a Pinusok elegyetlenül tenyésznek.

A faipar Braziliában ugyan még csak a kezdet kezdetén van, de a faanyagok kivitele állandósul.

Az 1922—1927. évi fakivitel nagyságát és értékét az alábbi számok mutatják.

	Tonna	Liv. Sterling értékben
1922. évben	130.956	659.376
1923. „	185.028	719.602
1924. „	150.072	731.910
1925. „	133.293	711.964
1926. „	107.292*	626.000
1927. „	119.611	589.037

Braziliának, mint faexportállamnak jövője a világ gazdaságban azáltal van biztosítva, hogy mérhetetlen kiterjedésű erdeit az Atlanti-Óceánba torkoló hajózható, nagy folyók szelik át.

Braziliának az 1927. évi fakivitele a következő fafajtaiból** alakult:

Acapu	56.783 tonna
Andiroba	1.268.104 „
Baguassu	79.085 „
Cedro	4.471.609 „
Freijo	157.896 „
Gonsalo Alves	3.787.751 „

* Ez összegbe beleértve 90.000 tonna „pin”-t (fenyőt) 450 000 L. Sterl. értékben. Közlő.

** A fafajtak portugál elnevezésűek. Braziliában az állam nyelve portugál. Közlő.

Guajuvira	877.490	„
Imbuia	333.109	„
Itauba	3.434.783	„
Jacarandá	3,203.205	„
Lapacho	—	
Louro vermelho	69.596	„
Macacahuba	1,509.529	„
Marupa	16.710	„
Massaranduba	1,899.965	„
Pau amarello	489.757	„
Pau Brasil	133.595	„
Pau roxo	43.499	„
Peroba	90.598	„
Pau rosa	103.486	„
Pinho	88.791	„
Sebastiao Arruda	157.255	„
Sucupira	442.009	„
Divers (Különfélék)	7,022.152	„
Bois préparés (telített fák)	1,148.719	„

Összesen: 119,611.296 tonna

BRAZILIÁNAK A KERESKEDELEMBE HOZOTT FŐBB FAFAJAI*

1. ACAPU.

Vouacapoua americana. Leguminosae. Caesalpinaceae.

Óriás növésű fa. A parai erdők „Teka” nevű fája, mely főleg kemény talajon található.

* A „Brazíliai Egyesült Államok” beosztását tájékoztatásul az alábbiakban közöljük:

I. *Amazonasz államok*. Pará, Amazonas, Acre territorium, Goyaz, Matto Grosso.

II. *Északkeleti államok*. Parahyba do Norte, Rio Grande do Norte, Ceará, Piauí, Maranhão.

III. *Keleti államok*. Pernambuco, Alagoas, Sergipe, Bahia, Minas Geraes, Espírito Santo, Szövetségi terület, Rio de Janeiro, São Paulo.

IV. *Déli államok*. Paraná, Santa Catharina, Rio Grande do Sul.

L. Cholnoky Jenő: „A föld és népei.” I. kötet. Amerika. 732. old.
Közlő.

Kérge síma, sötétszürke; gesztje sötét gesztenyebarna, igen nehéz. Fajsúlya 0.90—1.10.

Változatait: „amarello”; „pixuna”; „preto” és „pucuma” néven nevezik.

Fája hajószerkezetek, gerendázatok készítésére és a bútorgyártásra igen jó. Újabb időben Rio de Janeiroban az „Acapu” és „Pau Setim” fából igen tetszetős parkettpadozatot készítenek.

Úgy földben, mint az édes- vagy sósvízben — állítólag — századokig is ellenáll az enyészetnek az Acapu fája.

2. ANGELIM PEDRA.

Hymenolobium petraeum. Leguminosae. Papilionaceae.

Nagylevelű „Angelim amer”-nek is nevezik. E fa 40 m magasságot és 3.5 m kerületet is elér.

Gesztje szürkés, vörössárga színű.

Gyakori az Amazon által átszelt Para, Bahia, Minas-Geraes és Espirito Santo államokban.

Hajó- és szárazföldi szerkezeteket, gerendákat készítenek belőle. Fajsúlya 0.70.

3. CANELLA PARDA.

Nectandra amara, Meissn. Laureaceae.

Közepes növéssű, csavaros ágú fa. Fája gesztenyebarna, sárgás, vagy vöröses erezettel, szabálytalan rostokkal.

A műasztalosságnak, továbbá a híd- és hajóépítésnek a fája. Vasuti talpfát is készítenek fájából.

A fa az időjárás viszontagságainak ellenáll. Fajsúlya 0.609—0.950.

4. CEDRO.

Cedrela brasiliensis. Meliaceae.

A brazíliai flórában ebből 4 genus és 130 faj található. Legismertebbek: a sárga, fehér, vörös, illatos, rózsaszínű, a kicsi és a „rana” nevű cedrok.

A cedro rendkívül gyors növéssű fa.

Leginkább hajó- és szárazföldi szerkezetek építéséhez, bútór- és asztalosmunkákra használják, de ablaktokok, szivardobozok is készülnek belőle és ezenkívül a fafaragásra is használatos a fája. E fa az időjárás viszontagságainak jól ellenáll.

A „varzea” nevű Cedrot az Amazon tájékán „Sapupema cedro”-nak nevezik, melyről azt mondják, hogy a vízben 20 évig és a levegőn 100 évig is eltart.

A Cedro összes fajtái szépen fénylők; fajsúlyuk 0.580.

5. EMBUYA.

Nectandra villosa, Nees et Nart. Aureaceae.

Paranának igen becses és a műbútorgyártásra rendkívül alkalmas fája. A „Canella” egyik változata.

Rendesen a hegyekben nő; törzse néha a 2 méter átmérőt is eléri.

Gesztje selymes színű, síma; színes, sötétsárga, durva, szabályos és szabálytalan tükrökkel.

A fát szárazföldi és hajóépítkezéseknél, asztalos- és műasztalos-munkákra és gerendáknak alkalmazzák. A lakkolt fa gyönyörű. A rovarok nem bántják.

Fajsúly: 0.702—1.029.

6. GONSALO ALVES.

Astronium fraxinifolium. Anacardiaceae.

Sűrű ágazatú, egyenes törzsű, magas fa. „Chibatan”, „Jubató”, „Aroeira do campo” és „Guarabu” néven is hívják e fát.

Törzse 8—10 m magas és 0.60—0.90 m átmérőjű. Gesztje világosbarna, hosszúkás, szabályosan csillogó fekete, vagy vörös tükrökkel, világosbarna és vörös erezettel.

Egyike Brazília legszebb műbútor-fáinak. A fának színe gyönyörű, csodaszép.

Földben alkalmazva, rendkívül hosszú ideig tart; gerendázatra is kitűnő.

Fajsúly: 1.049.

7. JACARANDA.

Dalbergia nigra. Palissander. Leguminosae.

Nagyméretű fa, törzse csavaros növésű. „Cabiuna”-, „Jacaranda preto”-, „Camboriuna”- „Cambiuvá”- és „Cabore”-nak is nevezik. Sárga-, fekete- és sötétbarnaszínű változatai is vannak.

Törzse 10—12 m magas és 0.60—1.00 m átmérőjű. Gesztje sötétbarna, sötét színe feketeszínű, fényes erezzel.

Főleg műbútor- és zongoragyártásra elsőrendű a Jacaranda, de ahol kemény és korhadásmentes fára van szükség, ott sem nélkülözhetik.

Franciaországban e fát „Palissander”-nek nevezik, hol furníráját a bútor- és zongoragyárak dolgozzák fel.

8. LOURO.

(Laureaceae.)

Braziliában számos fának ez a neve. Többnyire 10—15 m magasságot és 2 m kerületet elérő, a Laureaceák és Cordiaceák családjába tartozó fajok.

Az északi részen „Louro” és a déli részen pedig „Cordia” néven ismeretesek.

Gesztjük általában világossárga, vöröses színű. Következő fajtái vannak:

„Louro faia”; „Louro abacate”; Louro branco”; „Louro cravo”; „Louro limão”; „Louro itauba”; „Louro pimenta”; „Louro puxury”; „Louro rosa”; Louro vermelho”; „Louro cumoru”; „Louro vinheiro”; Louro preto”; „Louro sassafras”; „Louro canella”; „Louro cheiroso” és „Louro de bago”.

A Louro fáját ablaktokok, hordók, szárazföldi szerkezetek, víziművek készítésénél és a műasztalos-iparban használják fel.

Fajsúly: 0.64.

9. MASSARANDUBA DO PARA.

(*Mimusops Hueberi*).

Ezt a nevet Braziliában több, a Sapotaceák családjába tartozó fajtának adják.

A Massaranduba do Para — jobb talajon — 50 m magassá-

got és 2 m átmérőt is elér. Törzse eléggé egyenes, koronája szép, lombos.

Kérge szürke, hosszrepedéses. Gesztje kemény, súlyos, ellenálló és homogén, színe sötétvörös vagy vörösbarna. Ismeretesek vörös- és rózsaszínű változatai is.

Észak-Braziliában az Amazon erdőségeiben, továbbá „Serra do Mar”- és főleg az Espirito Santo és Rio de Janeiro-államok erdeiben is található „Lucuma procera” néven.

A Massaranduba do Para egyike a legjobban keresett fafajának Braziliában, hol fáját házépítésre, vasúti talpfának, víziművek készítésére, dúcoknak alkalmazzák; az asztalosipar részére is elsőrendű. Az időjárás és a víz behatásainak ellenáll. Könnyen lehet fényezni. Igen jó tetőszerkezeteket is készítenek belőle.

Fajsúlya: 1.14.

10. OLEO VERMELHO.

Myrospermum erythroxylon. Leguminosae.

Óriás növéssű fa, mely 20 m-nél magasabbra nő és 4—6 m területet is elér.

Gesztje világosvörös, sötétebb tükrökkel, nagyon tömött, egyenes rostozattal. Minas Geraes-államban „balsamo” és Paranában pedig „pau sangue” néven ismeretes.

Fája luxus-munkákra, szárazföldi szerkezeteknek, kocsi-tengelynek, karosszériáknak, gerendáknak igen alkalmas

11. PAU BRASIL.

Caesalpineca echinata. Leguminosae.

Bois Brésil. Brazil Wood.

Lassú növéssű, közepes nagyságú fa. Kérge szürke. Megkülönböztetik a világos- és sötétszínű Pau Brasil-t „Ibirapitanga”; „Pau pernambouco”; „muyrapiranga”; „Pau rosado”; „arabutan”; „brasileta”; bois Brésil (France); Brazil Wood (Angleterre) néven.

Törzse 0.60—0.80 m átmérőt és 6—8 m magasságot ér el. Gesztje élénk vörös, sötét tükrökkel; finom, szabálytalan rostokkal.

Braziliának ez volt az első kiviteli fája a XVI. században.

Hajószerkezetekre, műasztalos célokra, gerendázatokra, vízművekre, állványzatokra stb. jó a fája. Azt tartják róla, hogy a nedvességnek századokon át is ellenáll. Belőle vörös festéket készítenek.

A világos fajtának 0.980, a sötét fajtának pedig 1.340 a fajsúlya.

12. PAU MULATO.

Calycophyllum spruceanum. Rubiaceae.

Rendesen 8.15 m magasságú és 0.80—2.00 m átmérőjű fa, melynek gesztje sárgásfehér; meglehetősen egynemű.

Az asztaloságnak, hajószerkezeteknek, dúcnak, külső építkezéseknek stb. a fája. Tűzifának is felhasználják.

Para-államban e fát „*Pau Real*”-nak hívják. Franciául boys royal-nak (királyi fa) nevezik. Fajsúlya: 0.85.

13. PAU ROXO.

Bois violet. *Peliogyne Le Coitei*. Leguminosae, Cisalpinae.

Törzse vaskos, fája nem nehéz, könnyen megmunkálható; 10 m magasságot és 0.60—1.00 m átmérőt is elér.

Goyaz-államban „*Guarabu*” néven, Pará-, Bahia-, d'Alagoas-, Rio de Janeiro, Espirito Santo- és Sao Paulo-államokban pedig „*Roxinho*” néven ismerik e fát.

Ibolyaszínénél fogva karosszéziákra, műasztalos-munkákra nagyon kedvelt. Festéket is készítenek belőle. Főképpen gerendázatokra kedvelik. A „Pau Roxo”-t mindenütt ott alkalmazzák, ahol a szerkezet az időjárásnak ki van téve.

Fajsúlya: 0.86.

14. PAU SETIM.

Euxylophora paraensis. Rutaceae.

Bois jaune. Sárgafa.

„*Pau amarello*”-nak is nevezik. Pará-államban terem, hol 10 m magasságra is megnő és 0.80—1.20 m átmérőt képez.

Fája világos, selymes sárgaszínű. Nagyon ajánlják a finom bútorgyártáshoz és a házak deszkaborításaihoz. A legszebb ha-

tást azonban a parkettapadlózat berakásánál azáltal érik el, hogy a „Pau Setim” és „Acapu” parkettadarabokat felváltva rakják egymás mellé.

Főként az asztalosipar fája, de szárazföldi szerkezetekre, karosszériákra stb. is szívesen veszik igénybe e fát.

Fajsúlya: 0.82.

15. PEQUIA.

Caryocar brasiliensis, St. Hill. Caryocaraceae.

Vaskos, csavaros törzsű fa. Fája — dacára lyukacsos voltának — nagyon kemény. Gesztje selymes sárga és sötét sárgaszínű síma és egyenletes felületű.

Szárazföldi szerkezetek, hajórészek, kanoék (csónakok) készítésére jó a fája.

16. PEROBA.

Aspidosperma polyneuron. Apocynaceae.

Brazília legelterjedtebb fáinak egyike, mely 40 m magasra is megnő.

Megkülönböztetik a sárga-, fehér-, rózsaszínű és vörös „Peroba graüda”-t; továbbá a „Peroba rajada”; Peroba revessa” vagy a „do campo”; „Peroba humida” és a „Peroba rosa” nevűeket.

A legkülönfélébb célokra való alkalmas voltánál fogva Braziliának mérhetetlen kincseket jelent ez a fa.

Főképpen dúcok, gerendák, kerítések, vasuti kocsik készítésére, továbbá bútorgyártásra, s általában mindarra, ahol szép külsőt kell adni, s emellett tartósnak is kell lenni, használják fel e fát. A műasztalosságnak elsőrendű a fája.

Fajsúlya: 0.760—0.956.

17. PINHO.

Araucaria brasiliensis. Coniferae.

Parana-, Santa Catharina- és Rio Grande do Sul-államok őserdeinek — száz- és százmillió láb köbtartalommal — ezer és ezer hektár faállományát képezi a Pinho.

Kérge likacsos, könnyen égő, magas kalóriájú, szappan ké-

szítésére használják. Ágai alsó részéből készült széntermékek vetekednek a kőszénnel. Kérgének lepárlásából kátrányt, szurkot, gyantát, terpentint nyernek.

A braziliai „Pinho” szebb és nehezebb a kanadai vagy európai rokonainál.

Szárazföldi és hajószerkezetekre, asztalosmunkákra, parketta és mennyezetek készítésére stb. e fa elsőrendű. Tartóssága — védett helyen — a déli államokban rendszerint hosszú időtartamú.

Fajsúlya: 0.530—0.875.

18. SAPUPIRA.

Bowdichia brasiliensis. Legumin. papil. Saph.

Igen közönséges Para-államban; színe sötétvöröses, gesztenyebarna.

A törzs használható hossza 8—12 m; 0.50—1.50 m vastagságú.

Válfajai: a „Sapupira do matto” (*Bowdichia nitida*); a „Sapupira de varzea” (*Bowdichia raumosa*) és a „Sapupira amarella” (*Bowdichia virgiloides*).

Délen csak „*Sucupira*” néven ismerik.

Szárazföldi és hajószerkezetekre, asztalosmunkákra, gerendázatokra kitűnő a fája. Az időjárásnak kitett gerendák rendkívül tartósak.

Fajsúlya: 1.06.

19. VINHATICO.

Enterolobium ellipticum Benth. Leguminosae.

A hajószerkezeteknél, a műbútorgyártásnál, asztalosmunkáknál, építkezéseknél, mennyezetek készítésénél szívesen alkalmazzák e fát.

Fajsúlya: 0.482—0.705.

Egyik fajtája a sárga *Vinhatico* (*Echiospermum balthazarri*), mely deszkaborításra, párkányzatra való. Színét nem veszíti el oly gyorsan, mint a jamaikai acajou és a fény behatása folytán a színe sem sötétedik el.

Fajsúlya: 0.613—0.667.